

nationaal BAGGER MUSEUM NIEUWSBRIEF

Tentoonstelling Tinwinning op Billiton Leven en Beleven

Op 19 december 2014 vond de feestelijke opening van de tentoonstelling Tinwinning op Billiton plaats.

Wieteke van Dort als Tante Lien nam ons mee op reis naar Indonesië met haar liedjes.

Sjaak Bons, één van de samenstellers van de tentoonstelling, vertelt hoe deze tot stand is gekomen.

Na 150 jaar besloot de mijnbouwmaatschappij BHP Billiton eind 2013 het kantoor van de voormalige Billiton Maatschappij in Nederland te sluiten. Gelijktijdig met het vertrek van de Billiton Maatschappij uit Nederland ontstond het idee in het Nationaal Baggermuseum voor een tentoonstelling over deze maatschappij en het baggeren van tin, ondanks de mening van sommige doorgewinterde baggeraars, dat *"Tin baggeren is geen baggeren, een haventje baggeren da's pas baggeren"*. Door het vertrek van de Billiton Maat-

schappij was daar geen informatie meer te krijgen. Alle voorwerpen in het hoofdkantoor, geschikt voor een expositie, waren verscheept naar Zuid-Afrika, Singapore of Australië.

Aan bruikleen van voorwerpen van het Rijks Museum, Naturalis, kasteel Hardenbroek werden zulke extreme eisen gesteld dat het Nationaal Baggermuseum hieraan niet kon voldoen.

In dit nummer:

- **Tentoonstelling Tinwinning op Billiton**
- **BaggerPraktijkTuin**
- **Films**
- **Modelbouw**
- **En nog veel meer**

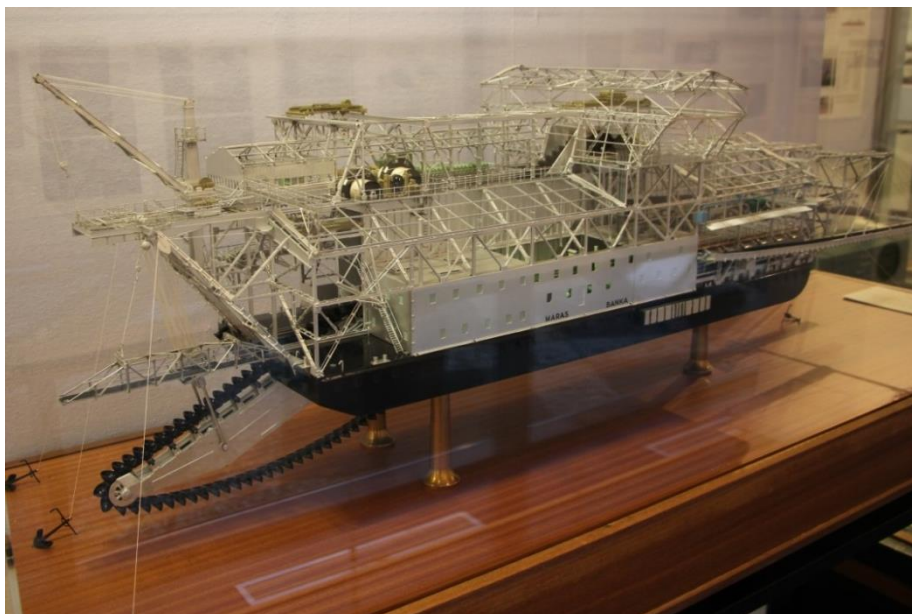
Nummer 24 - 2015 - jaargang 14

Uitgave:

Nationaal Baggermuseum
Tel: 0184 - 41 41 66
Fax: 0184 - 41 02 89
www.baggermuseum.nl
info@baggermuseum.nl

Redactie:

Molendijk 208
3361 ER Sliedrecht
ISSN: 15-2847

Het Nationaal Archief (Den Haag), Maritiem Museum (Rotterdam) en het Sleepvaart Museum (Maassluis) gaven hun volledige medewerking om het gevraagde uit hun collectie in bruikleen te geven. Voor wat betreft het Nationaal Archief was het bijzonder dat na 100 jaar de documentenkist van Loudon aan het publiek wordt tentoongesteld.

De inrichting van de tentoonstelling was een regelrechte uitdaging. Je kunt wel mooie platen en foto's aan de muur hangen maar het geheel moet ook aantrekkelijk gemaakt worden met b.v. maquettes en ander materiaal.

De kerstboom uit 2013 werd een welwillend slachtoffer door zijn takken af te staan voor de bouw van stuwdammen, koelhuizen enz. Hiermee heeft Jan Lavooij zich een jaar lang uitgeleefd met piepschuim, behang, koperen goten, Chinese waterpompen en dergelijke om alles levendig te maken. Hij weet nu ook wat een koeliet, kollong of koeliet-kollongmijn is.

Ook Dick Kamsteeg wist uit perenhout als een volleerd scheepsbouwer een model te fabriceren voor een slibrad.

Arie de Heer heeft het gipsen afgiet-sel van de Malaxse Tinberg tot een onbreekbaar geheel geconstrueerd. Er werd uiteindelijk contact gelegd met een aantal Australische mijnbouw ingenieurs. Deze werden enthousiast om de historie van de Billiton Maatschappij vast te leggen.

Na veel correspondentie met Australië en Singapore kreeg het Nationaal Baggermuseum uit Australië een donatie van \$ 3000,- voor de tentoonstelling. Hiervan moesten wel een aantal zaken geregeld worden:

A Reünie voor de oud medewerkers
B een aantal boeken over de tentoonstelling voor de kantoren in Singapore en Melbourne.

Op 1 februari was de reünie voor de oud Billiton medewerkers een geweldig succes.

Het resultaat is, dat de boeken in het Engels vertaald moeten worden en dat het Nationaal Bagger-

museum een plaats krijgt op de website van 's werelds grootste mijnbouwmaatschappij.

Sleephopperzuiger HAM 317

In oktober 2014 kwam het museum in het bezit van het scheepsmodel van de sleephopperzuiger HAM 317.

Het model werd geschonken door mevr. M.J. Koeman-Hofman, weduwe van ing. J.J. Koeman, in leven directeur Technische Dienst bij Ballast Ham Dredging. De heer Koeman is meer dan 40 jaar in de baggerindustrie werkzaam geweest.

In de jaren zestig begonnen bij Baggermaatschappij Adriaan Volker en middels fusies werkzaam als directeur Technische Dienst bij Ballast Ham Dredging en Van Oord Dredging.

De sleephopperzuiger HAM 317 werd gebouwd bij IHC Holland Kinderdijk. Daar werd ze op 14 januari 2000 te water gelaten en gedoopt door mevr. Koeman. Het schip wordt vooral ingezet bij onderhouds- en verdiepingswerkzaamheden in kleinere zeehavens. Voor de uitvoering van landaanwinning- en zandsuppletieprojecten is de HAM 317 uitgerust met een walperspompinstallatie.

Het eerste project van de HAM 317 was de zandleverantie voor het project Verlengde Havenspoorlijn bij Barendrecht. Daarnaast was de HAM 317 werkzaam bij de aanleg van de Tweede Maasvlakte en bij diverse projecten aan de Noordzeekust voor strandaanvullingen. Het model, vervaardigd door Modellbau Ihlenfeld & Berkefeld Hamburg, wordt tentoongesteld in paviljoen 3 van het museum.

Bijzondere schenking

Via Izaak Mes mochten wij in de

bibliotheek drie grote dozen archiefmateriaal ontvangen van Huub van Heiningen, hetgeen hij o.a. gebruikt heeft voor zijn boek 'Diepers en Delvers'. Het zijn weliswaar kopieën, maar zeer interessante informatie over de geschiedenis van de zand- en grindbaggeraars rondom de 19^e eeuw. Voorbeelden van een paar stukken zijn: "Den koning verzoekt een ingenieur van Rijkswaterstaat om in Engeland de werking van een stoombaggervaartuig te gaan onderzoeken." Die stelt op zijn beurt voor om de heer Ir. J.W. Conrad uit Haarlem mee te nemen.

Een ander stuk betreft de openbare verkoop van een moddermolen in Middelburg. Verder veel informatie over grindconcessies, bezwaarschriften van zalmvissers, het stoomwezen en sleepdiensten. Arend Dekker komt de komende maanden mij helpen om het sierlijke, maar moeilijke handschrift te ontcijferen. Na de klus beëindigd te hebben zullen wij aan belangstellenden een kopie van de registratielijst ter beschikking stellen.

BaggerPraktijkTuin

In de BaggerPraktijkTuin (BPT) maak je kennis met de wereld van de waterbouwers en de baggeraars. Het graven van grond; hoe ging het vroeger en hoe gaat het vandaag. Van zwaar handwerk met de baggerbeugel naar de emmermolen en naar de snijkopzuiger. Je kunt zelf graven met de beugel en met een kleine graafmachine. Een snijkop wordt meestal uitgevoerd met verwisselbare tanden. Zachtere grond wordt met beitels gesneden, hardere grond met puntige tanden, zgn. pickpoints. In de tuin kun je zelf tanden vastzetten op een arm van een snijkop.

In het Koetshuis baggert een werkend model van een snijkopzuiger het zand op en perst het naar een stort. Snijkopzuigers en sleephopperzuigers zijn voorzien van baggerpompen, die water met losgesneden grond opzuigen en verpompen. De baggerpomp is het hart van de zuiger. Er zijn modellen van pompen opgesteld zodat je ook kunt zien hoe de pomp er van binnen uitziet. Je kunt zelf een pomp aandrijven door op de "pompiets" hard te trappen.

We zeggen vele handen maken licht werk, in de tuin kun je zelf ervaren dat je met een katrol gemakkelijk een groot gewicht kunt hijsen. Dus kun je zeggen vele draadparten maken licht werk.

Schepen zijn platforms op het water en die kunnen instabiel worden als ze verkeerd beladen worden. Met een model van een schip kun je zelf beproeven hoeveel vaste of vloeibare lading een schip kan vervoeren. Je kunt zelf de stabiliteit van een schip berekenen aan de hand van een proef.

Ook is het mogelijk om zelf met een modelboot te varen en te manoeuvreren en je kunt ervaren hoe lastig het is om op het water goed te sturen.

Is de dam sterk genoeg voor de golven? In een waterbassin kun je met blokjes en zandzakjes een dam bouwen en dan de golfgenerator aanzetten om te zien of de "gekleurde" blokjes op hun plaats blijven liggen.

Bij het beladen van een hopperzuiger bepaalt de bezinksnelheid van het zand de laadtijd van de hopper. Zand is er letterlijk in allerlei soorten: kleine korrel of grote korrel of een mix van korrels of zelfs grind. Je kunt zelf onderzoeken en berekenen hoe snel het zand bezinkt in het water.

Een hopperzuiger kan op verschillende manieren zijn lading lossen. Bij het maken van nieuw land wordt

vaak het rainbowen gebruikt: via de boeg wordt de lading overboord gespoten. Er is een proefopstelling waar je kunt meten wat het effect is van de hoek van de spuitmond en de opening van de mond.

Voor het snijden van zand onder water is de doorlatendheid van zand een bepalende factor. Je kunt zelf meten wat de doorlatendheid van een plak zand is.

In het paviljoen kun je op een simulator zelf baggeren en daar staan ook de watertafels opgesteld, die je laten zien welk deel van Nederland onder water komt te staan als er geen dammen en dijken zouden zijn.

Van de hoofdsuppoosten

Op een drukke zaterdag waren er twee groepen in huis. Het was slecht weer, dus de kapstokken waren vol. Een jongen van een jaar of 10 kwam naar me toe en zei dat hij zijn jas zocht. Hij liep tussen al die natte dingen te zoeken, maar vond hem niet. Ik liep met hem mee en vroeg: "welke kleur heeft de jas?" "Zwart," zei de jongen.

Oké, ik zocht naar alle zwarte jassen. Maar een leren jas was het niet. Die met het bontje was het ook niet. Enz. Enz.

Uiteindelijk bleef er een jas over, die ik hem gaf. Deze moet het zijn joh. Het mannetje pakt de jas aan, snuffelt eraan en zegt: "Nee, deze ruikt niet naar mij."

Van de conservator

De vorige nieuwsbrief was voor mij de eerste die ik na de sollicitatiegesprekken van de voorzitter in mijn handen gedrukt kreeg. En zie daar, nu wordt er al van mij een aardig stukje verwacht.

Nu, dat is geen probleem hoor. Want de afgelopen maanden zijn voorbij gevlogen en ik heb er met volle teugen van genoten. Er zijn zoveel dingen gebeurd.

Het begon al met onze eindejaarsbijeenkomst. Nog een beetje onwennig mocht ik de jubilarissen bedanken en afscheid nemen van de vrijwilligers die er in 2014 mee zijn gestopt. Toen kende ik nog niet iedereen. Nu gelukkig wel. Ik weet wie waarbij betrokken is en wat een ieders inzet is. Daar heb ik zeer veel waardering voor.

Drie dagen later was er de opening

van de Billitontentoonstelling. Zoals op het voorblad valt te lezen, was dat een groot succes, mede dankzij het bezoek van plaatsvervangend ambassadeur van Indonesië, Ibnu Wahyutomo en Wieteke van Dort, alias tante Lien. Alleen maar lovende woorden achteraf.

En zo druk als 2014 eindigde, zo begon 2015 opnieuw. Mede dankzij grote inzet van heel veel vrijwilligers, zijn er grote stappen gemaakt met de BaggerPraktijkTuin. De officiële opening wordt eind mei verwacht. Vooraf gaan we hem natuurlijk nog goed uittesten met twee basisschoolklassen als proef.

Een ander project is het opzetten van de nieuwe wisseltentoonstelling Offshore Wind. Met een kleine groep vrijwilligers is er al een forse stap gezet. Door constructieve gesprekken met Eneco, van Oord, Boskalis, VBMS, Koninklijke Dirkzwager en ECN weten we al aardig goed wat de techniek behelst achter de aanleg van windparken. We kregen ook volledige steun van de bedrijven om mee te werken aan de tentoonstelling. Dus wij hebben hooggespannen verwachtingen, welke we hopen waar te maken in de komende maanden.

Ook is er een start gemaakt met de aanpassingen van de entreehal. Voor een nieuw balie en etalagekast is geld gereserveerd door het bestuur. De eerste tekeningen zijn met de hoofdsuppoosten en de technische dienst besproken.

Naast deze grote projecten wordt er ook veel organisatietalent van ons verwacht voor terugkerende activiteiten, zoals het organiseren van bijeenkomsten door derden in het Baggermuseum, de filmdagen, de Museumweek (18 tot en met 26 april), het Baggerfestival (3 en 4 juli), schoolklassen die op bezoek komen. Kortom heel afwisselend werk, waar iedereen graag z'n steentje aan bijdraagt.

Modelbouw

Er stonden dit voorjaar weer een aantal projecten op stapel in het Baggermuseum. Naast de ontwikkeling van een nieuwe radiografisch bestuurbare Pushycat duwboot in het polyester voor de BaggerPraktijkTuin door Ger de Goede zijn we dit voorjaar ook druk geweest met twee bestaande modellen van het museum.

Allereerst hebben we de Mark weer menig maal in werking moeten zien krijgen. We zijn nu erg blij met een slot op het bedieningspaneel, zodat onbekwame baggeraars er niet meer aan kunnen zitten. Het andere model dat onder handen is genomen was de Maeslantkering die het al een poosje niet meer deed. Het pronkstuk van de tentoonstelling "St. Petersburg" gemaakt door Nijs Baan had een behoorlijke beschadiging opgelopen, door storing in het bestuursstelsel. Na het uit elkaar halen van het model, bleek de 'mechanische' besturing toch één van de zwakste schakels van het model. Een PLC (Programmable Logic Controller) zou uitkomst bieden. Met veel lobbywerk heeft Jan van Rikxoort een PLC kunnen krijgen van de firma Urbach uit Oostenrijk, een zeer mooie gift. Ook het programmeren van die PLC was geen sinecure. Een aantal dinsdagen en zaterdag zijn de mannen bezig geweest, waarbij zoonlief zich wist te vermaken op de baggersimulator op de eerste verdieping, terwijl papa boven bezig was. Jong geleerd is oud gedaan, zullen we maar zeggen.

Nu de PLC is geïnstalleerd, moet de Maeslantkering weer in elkaar gezet worden. Daar moeten ook nog de nodige onderdelen speciaal voor worden gemaakt. Al met al hopen we nu op een spoedige afronding van deze grootscheepse renovatie, zodat we straks nog trotser de Maeslantkering in werking kunnen stellen.

Film

In het eerste kwartaal van 2015 zijn twee filmdagen geweest, namelijk op 24 januari en op 7 maart. Izaak Mes en Erika Lunsche willen weten hoe zij de filmdagen kunnen verbeteren en daarom wordt dit jaar gewerkt met vragenlijsten. De bezoekers geven aan hoe zij de films en de filmdag beoordelen. Ook wordt gevraagd of zij suggesties hebben voor verbetering.

De filmdag op 27 januari stond in het teken van Billiton en is goed bezocht. Er waren halverwege de dag 24 bezoekers in de filmzaal aanwezig. Iedereen heeft de vragenlijst ingevuld en de filmdag is beoordeeld met gemiddeld een 8,1.

De filmdag op 7 maart stond in het teken van de Deltawerken. De aankondiging stond onder andere in het Maritiem Nieuws. Remco van der Ven heeft het daarin prachtig verwoord.

Er waren 12 bezoekers in de filmzaal. Vijf mensen hebben de vragenlijst ingevuld en de filmdag beoordeeld met gemiddeld een 7,9.

Bezoekers hebben een aantal suggesties aangegeven en hiermee gaan Izaak Mes en Erika Lunsche aan de slag.

In het tweede kwartaal staan drie filmdagen gepland.

Op 25 april wordt met een knipoog naar Koningsdag gekeken. Er worden films getoond waarin leden van de Koninklijke familie acte de présence geven, zoals het interview met (destijds) prins Willem-Alexander over het watermanagement.

De filmdag op 30 mei staat in het teken van de binnenvaart. In samenwerking met de Vereniging Binnenvaart uit Dordrecht wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de binnenvaart.

Op 27 juni wordt aandacht besteed aan grote baggerprojecten.

Op alle dagen, behalve als er een filmdag is, is het mogelijk om een film aan te vragen. Daar wordt regelmatig gebruik van gemaakt

Baggermuseum op tv

Het Nationaal Baggermuseum is uitgenodigd door burgemeester Brok van de gemeente Dordrecht om mee te varen in de Grande Parade voor Koningsdag 27 april a.s. In goede samenwerking met het bestuur van Stichting Stoombaggermolen Boskalis

Westminster is ingezet op het meevaren van de stoombaggermolen Friesland in de vloot-schouw.

Op de Friesland worden twee grote spandoeken van 9 meter bij 65 centimeter gemonteerd, met de tekst www.baggermuseum.nl. We hopen op die manier het Nationaal Baggermuseum landelijk onder de aandacht te krijgen. Dus geef het door en genieten maar van het spektakel op het water.

Van de penningmeester.

Zoals u wellicht weet kon men tot en met vorig jaar giften aan een culturele (ANBI) instelling, als ons museum, zonder aan de vooraf trek van giften geldende limiet (1%) te voldoen, toch aftrekken van uw belastbaar inkomen. Voorwaarde was dat men bij een notaris een akte liet opmaken waarbij men zich verplichtte minimaal 5 jaar een bepaald bedrag aan een ANBI instelling te schenken. Van deze regeling maakten maar weinig donateurs gebruik, waarschijnlijk omdat men het nogal een grote stap vond om hiervoor naar een notaris te gaan.

Vanaf dit jaar heeft de fiscus de regeling veel gemakkelijker gemaakt. Men kan nu van deze faciliteit gebruik maken door een overeenkomst te sluiten met de instelling die men als donateur wenst te steunen. Die overeenkomst kunt u downloaden van de website van de belastingdienst en vervolgens op uw computer invullen en mailen naar het baggermuseum (administratie@baggermuseum.nl).

Het museum zal vervolgens haar deel van de overeenkomst afhandelen en voor de vereiste registratie zorgdragen.

Dus met enig administratief werk kunt u en misschien ook het museum profiteren van deze regeling.

Bemanningssterkte

Twee nieuwe vrijwilligers: Gerard Dubbeldam als rondleider en Erika Lunche helpt bij de filmafdeling.